

***KARMA
OF
GENADE?***

KARMA OF GENADE?

Over de eeuwige en universele belofte van
boeddhisme en christendom,
Gezien vanuit een Bijbels en historisch perspectief.

F.L.J.M. Kremers

Auteur: F.L.J.M.Kremers
@2024
Uitgegeven via Heijink te Hardenberg
Omslag: Mijnbestseller.nl

***'Karma is zonder twijfel
de kern van het universum (...)
terwijl de Genade de rede en de logica tart (...).
Maar ik zou diep in de nesten zitten,
als karma mijn rechter was.
Ik vestig mijn hoop op Jezus,
die mijn zonden op zich nam aan het kruis.
Het is niet door onze goede werken
dat we door de hemelpoort mogen gaan.'***

(Paul Hewson, alias Bono, zanger van rockband U2,
in: M. Assayas, Bono over Bono, Amsterdam: Bruna, 2005, pag. 242)

Inhoud

Woord vooraf 9

1. Inleiding 11

2. Boeddhisme en christendom, een eerste oriëntatie 14

- 2.1 Boeddhisme 14
- 2.2 Christendom 15

3. Filosofische begrippen en een begrip in de filosofie 21

- 3.1 Substantie 21
- 3.2 Monisme 22
- 3.3 Dualisme 22
- 3.4 Gnosticisme 23
- 3.5 Immanuel Kant 25

4. Historische en sociologische aspecten van christendom en boeddhisme 29

- 4.1 De stille revolutie 29
- 4.2 De transreligieuze supermarkt 30
- 4.3 Van geloof naar spiritualiteit, van hemel naar nirwana 31
- 4.4 De betrouwbaarheid van geschriften 38
- 4.5 De opstanding van Jezus: feit of fictie? 42
- 4.6 De wederkomst van Jezus: een belofte! 44
- 4.7 Boeddhisme en wetenschap, liefde op het tweede gezicht 46
- 4.8 Zijn boeddhisten vreedzaam? 52
- 4.9 'Christelijk' geweld 60
- 4.10 Geweld in de Bijbel 64
- 4.11 Zijn atheïsten vreedzaam? 71

5. Theologische en leerstellige aspecten in christendom en boeddhisme 73

- 5.1 Is alles voorbestemd? 73
- 5.2 Oorsprong van het kwaad 82
- 5.3 De eeuwigheid 87
- 5.4 Hemel, hel of reïncarnatie? 95
- 5.5 Karma of genade? 101
- 5.6 Positie van de vrouw 106
- 5.7 Paradoxen, tegenstellingen en discontinuïteiten 112

6. Psychologische aspecten van meditatie en gebed 121

6.1 Ratio versus hartstocht 122

6.2 Wat zeggen wetenschappers? 124

6.3 De religieuze en mystieke visie 126

6.4 Wat zeggen ervaringsdeskundigen? 134

6.5 Mediteren of bidden? 136

7. De interreligieuze dialoog 142

8. Persoonlijke ontboezemingen 150

9. Tot besluit 155

Literatuur 158

Afkortingen 167

Woord vooraf

Toen ik na voltooiing van dit boek naar een passende titel zocht, rezen er bij mij enige twijfels over de relevantie van mijn verhaal. Sinds ik eraan begon, lijkt de wereldgemeenschap in hoog tempo af te stevenen op een totale chaos, in (geo)politiek, sociaal en klimatologisch opzicht. Zou het dus niet dáárover moeten gaan, in plaats van over de relatie tussen twee eeuwenoude geloofstradities? Maar misschien gaat mijn verhaal, bij nader inzien, toch wél over die dreigende chaos. Want is die niet al ontstaan toen we onze Schepper, de regisseur van ons leven, massaal de rug toekeerden? De vraag lijkt dus gerechtvaardigd op wie of wat we ons vertrouwen stellen voor de toekomst: het karma of toch op Gods genade?

Karma en genade zijn twee kernbegrippen in respectievelijk het boeddhisme en het christendom, maar ook elders komen we ze tegen. Zo is karma in vrijwel alle oosterse religies en filosofieën een belangrijk begrip, terwijl genade ook een centrale rol speelt in het jodendom en de islam. Karma is ook een populair begrip in westerse seculiere kringen, vanwege het causaliteitsprincipe dat eraan ten grondslag ligt. Dat beginsel van oorzaak en gevolg is rationeel eenvoudig te doorgronden en staat niet op gespannen voet met de logica van de wetenschap, wat met religieuze zaken vaak wel het geval is of lijkt te zijn. Maar of dat gegeven de mens uiteindelijk helpt, is nog maar de vraag. Zowel aan karma als aan genade wordt een allesbepalende invloed toegeschreven op het lot van de mens tijdens zijn leven én erna. Ze komen daarom uitgebreid aan de orde in dit boek, in de hoop dat dit u nieuwe inzichten verschaft en misschien zelfs een nieuwe geloofsoriëntatie, voor wie niet bekend is met het christendom.

Een ander doel is de scheefgegroeide beeldvorming over het boeddhisme en het christendom weer in balans brengen. Het christendom wordt namelijk maar al te vaak als een dogmatische, dwangmatige en zelfs gewelddadige religie tegenover een vreedzaam en vrijblijvend boeddhisme geplaatst. Ten onrechte, want het boeddhisme blijkt zich in dat opzicht minder te onderscheiden van het christendom dan men vaak denkt. Bovendien kun je ten aanzien van de christelijke en Bijbelse 'pijnpunten' de nodige nuances aanbrengen.

Ten slotte wil ik ook het 'abstraheren' van het christelijke godsbeeld aan de kaak stellen. Die ontwikkeling heeft tot doel het unieke en persoonlijke karakter van de christelijke God te vervormen tot zoiets ongrijpbaars als een universele oerkracht of wereldziel. Dat is in lijn met het huidige inclusieve denkklimaat dat een synthese wenst te realiseren tussen christendom, de niet-christelijke religies en spirituele bewegingen, waaronder het boeddhisme. Zo'n synthese vindt haar grond in de veronachtzaming van het unieke karakter van het christendom dat ligt in de persoon van Jezus Christus, in wie God tot de mens kwam.

De mensen die ik met dit boek wil bereiken, zijn degenen die teleurgesteld of niet zo sterk geworteld zijn in het christendom en overwegen deze geloofstraditie achter zich te laten, of dat al gedaan hebben. Ik richt me daarbij in de eerste plaats tot hen die het boeddhisme als een nieuwe vorm van zingeving zien. Maar ook de oprechte christen, die in de familie- of kennissenkring mensen kent met sympathie voor het boeddhisme en daarover bij gelegenheid het gesprek wil aangaan, wil ik argumenten aanreiken voor een gefundeerde gedachtewisseling. Ik hoop verder, dat mijn verhaal lezers met een seculiere achtergrond, inspiratie biedt om het Evangelie van Jezus Christus eens te lezen; een bijzonder verhaal, dat hier en daar opvallende overeenkomsten vertoont met de leer van de Boeddha, maar dat er in andere opzichten ook scherp mee in contrast staat. Wat dat laatste betreft noem ik alvast de intrinsieke waarde van Gods schepping en het perspectief op een toekomstig samenzijn met onze Schepper op een geheel vernieuwde, herschape aarde. De boeddhistische leer kent dit perspectief niet, zij ontkent immers het bestaan van een Schepper-God en beschouwt de wereld om ons heen slechts als 'maya', ofwel als een illusie. Al deze aspecten komen aan de orde, waarbij ik het midden probeer te houden tussen een ontoegankelijk theologisch werk en een louter persoonlijk verhaal zonder enige onderbouwing met wetenschappelijke en theologische argumenten.

Ter afsluiting nog de volgende opmerkingen:

- medisch-ethische kwesties, zoals abortus, euthanasie, genderideologie en dergelijke, komen hier niet aan de orde, omdat binnen het brede spectrum van orthodoxie tot vrijzinnigheid dat beide geloofstradities kennen, nagenoeg dezelfde opvattingen en meningsverschillen bestaan over deze thema's.
- De in dit werk geciteerde bijbelteksten, zijn afkomstig uit de Nieuwe Bijbelvertaling editie 2021, van het Nederlands Bijbelgenootschap, tenzij anders vermeld.
- Met dank aan drs. Kees de Wildt voor de redactionele adviezen.

1. Inleiding

Kort voor het schrijven van dit boek ontmoette ik een oude jeugdvriend met wie ik tot mijn achttiende opgroeide in het rooms-katholieke milieu van een kleine Brabantse plattelandsgemeente. Onze wegen scheidden zich toen we na de middelbare school werk vonden in verschillende uithoeken van het land. Aanvankelijk zagen we elkaar zo nu en dan nog wel, maar inmiddels was dat alweer twintig jaar geleden.

Het was dan ook even wennen aan de metamorfose die hij intussen had ondergaan, maar dat zal omgekeerd ook het geval geweest zijn. ‘Ga je nog een overstap maken?’ vroeg hij, nadat ik hem had verteld in de eindfase te zitten van een studie theologie. Het is een bekend gegeven dat veel theologiestudenten afhaken als ‘gelovige’ en naar andere vormen van zingeving op zoek gaan. Theologie kan namelijk een ontzuiverende werking hebben op het geloofsperspectief van de student. Maar ondanks het feit dat deze studie mijn visie op religie flink heeft verruimd, was een resoluut ‘nee’ het antwoord op die vraag. Hij greep dat moment aan om verslag te doen van zijn overstap naar het gedachtegoed van ‘new age’ en stak zijn enthousiasme daarover niet onder stoelen of banken. De rooms-katholieke kerk was voor hem passé, zeker na al die schandalen van de laatste jaren. Ik moest erkennen dat die er inderdaad volop zijn in deze kerk, net als in het boeddhisme en in andere religieuze en seculiere organisaties. In 2015 werd namelijk de boeddhistische gemeenschap in Waalwijk opgeschrikt door een ernstig misbruikschandaal.¹ Anders dan je zou verwachten, zijn misbruikzaken binnen deze geloofstraditie geen incidenten, maar ze lijken ook daar een structureel karakter te hebben. Daarvan getuigt niet alleen het internet, maar ook de monnik Tensho Goto, beheerder van de Kodaiji Tempel in Kyoto. In een krantenartikel over kunstmatige intelligentie zegt hij ‘dat deze techniek een einde kan maken aan seksueel wangedrag in boeddhistische kloosters en leken gemeenschappen’.²

Seksueel misbruik is extra pijnlijk als het wordt gepleegd door mensen die pretenderen naar de hoogste morele standaard te leven. Maar als volgelingen, van welke religie dan ook, falen om het goede te doen, zegt dat nog niets over de religieuze leer. Het christendom de rug toekeren omdat individuen binnen de kerk zich misdragen, is net zoiets als het kind met het badwater weggoien. Het Vaticaan heeft inmiddels strakke richtlijnen en protocollen opgesteld om herhaling en doofpotprocedures te voorkomen. De toekomst zal uitwijzen of deze maatregelen het beoogde effect hebben, wat medebepalend is of ik nog in mijn

1 K. van der Velde, ‘Door de meesters van zwijgzaamheid wordt misbruik niet gemeld’, dagblad Trouw, 5 december 2016.

2 J.H. Hoek, ‘Beerput open van seksueel wangedrag binnen internationale Shambhala’, Boeddhistisch Dagblad, 27 februari 2018. Zie ook paragraaf 4.7.

moederkerk wil thuishoren.

Als kritisch lid volg ik haar door ook in leerstellig opzicht niet elk willekeurig dogma voor zoete koek aan te nemen. Een belangrijk criterium voor mij is dat ze stevig gefundeerd zijn in Gods geopenbaarde Woord, de Bijbel. Een fanatieke Maria- of heiligenverering, laat staan hun aanbidding, krijgt niet mijn zegen. In sommige landen zien we zelfs dat Jezus door de Mariacultus geheel uit het centrum van de aandacht is verdrongen, terwijl deze plaats uitsluitend onze Verlosser toekomt. Ik wil hier wel opmerken dat Maria onze hoogste achting en diepste respect verdient. Ze gehoorzaamde God onvoorwaardelijk met de acceptatie van haar 'buitenechtelijke' zwangerschap, in een tijd en cultuur waarin dit zeer ernstige consequenties zou hebben. Het Mariabeeld, maar ook beelden van andere geloofshelden, mogen vanwege de verdiensten van deze mensen, van mij een plek hebben in de kerk. Die beeldencultuur van de rooms katholieke kerk staat samen met de andere liturgische rituelen garant voor een mystieke sfeer die ik in protestantse kerken mis. Deze rijke traditie mogen we koesteren, mits Jezus daarin centraal blijft staan.

Mijn theologiestudie en jarenlange interesse voor niet-christelijke religies heeft bij mij niet tot vrijzinnigheid geleid en geen barsten veroorzaakt in het fundament dat Jezus voor mij is. Dan bedoel ik niet alleen de Jezus als spiritueel en moreel leider, maar in de eerste plaats als Zoon van God, die de schuldenlast van onze zonden op zich nam, daarvoor is gestorven aan het kruis en is opgestaan uit de dood. Door dat schuldoffer bracht Hij verzoening tussen God en de mens tot stand en zo staat Hij voor mij met stip op nummer één. Het is dit christocentrisme, zoals dat in de theologie heet, waaraan ik de ontwikkelingen binnen de kerk toets en dat de achtergrond vormt waartegen dit werk gelezen dient te worden.

Dit gezegd hebbend, wil ik tegelijkertijd benadrukken dat mijn liberale hart óók alle niet-christelijke religies hun plaats gunt in onze samenleving. Zo kan ik me prima vinden in het standpunt van het Tweede Vaticaanse Concilie over de respectvolle en vreedzame co-existentie met niet-christelijke religies, vastgelegd in de verklaring 'nostra aetate' uit 1965.³ Het is namelijk een groot voorrecht om te leven in een land waarin iedereen in vrijheid kan kiezen welke levensfilosofie of religie men wenst te volgen. Alleen dan kan er sprake zijn van een oprechte geloofskeuze. Dit verhaal is dan ook niet bedoeld als 'kruistocht' tegen het boeddhisme, al zullen sommigen dat misschien wel zo ervaren. Ik wil niets afdoen aan de integriteit van oprechte boeddhisten, die vreedzaam en met compassie voor de ander in het leven staan.

Dat neemt niet weg dat ik het christendom beschouw als een exclusieve godsdienst, die in de kern onverenigbaar is met andere religies. Nu kent het christendom, net als het boeddhisme, een grote diversiteit aan opvattingen en stromingen, maar hier bedoel ik steeds het (gematigd) orthodox-christelijke

³ Zie: rkdocumenten.nl/toondocument/610-nostra-aetate-nl, geraadpleegd 1 april 2023.

gedachtegoed⁴, want die exclusiviteit wordt namelijk niet meer door alle stromingen onderschreven. 'Exclusiviteit' is een ongemakkelijk begrip, nu er op velerlei terreinen juist een wind van inclusivisme door de samenleving waait. 'Verbinding' is het dominante motto van deze tijd, hoewel er ook sprake is van groeiende polarisatie. Inclusief denken kan gezien worden als het product van de postmoderne samenleving, waarin korte metten wordt gemaakt met absolute waarheden en waarin het relativisme hoogtij viert. 'Ieder het zijne' is het adagium. Op zichzelf vind ik dat een prima uitgangspunt, al lijkt er voor de orthodox-christelijke visie op mens en maatschappij steeds minder ruimte over te blijven. 'Niet wetenschappelijk, niet van deze tijd en bovendien discriminatoir op sommige punten', zijn de gevleugelde maar weinigzeggende argumenten die we dan te horen krijgen. Weinigzeggend omdat op het terrein van zingevingsvragen en vragen over het ontstaan van het universum, wetenschappers zelf erkennen hier (nog) geen antwoord op te hebben. En wie bepaalt aan de hand van welke criteria, wat 'van deze tijd' is en wat niet? Zou dit criterium ook valide zijn geweest in het Duitsland van de jaren '30? Wie het Evangelie kent, weet bovendien dat van discriminatie, op welke grond ook, geen sprake is. Dat geldt voor zowel de boef, als de 'brave' burger, want we zitten allemaal in hetzelfde schuitje, dat zonder de genade van Jezus rechtstreeks afkoerst op de ondergang.

Het is de paradox van het 'gezonde verstand' dat een vorm van irrationele onverdraagzaamheid voedt tegen alles wat met religie te maken heeft. Onwelgevallige standpunten worden steeds vaker zonder ook maar de minste ruimte voor debat van tafel geveegd. Als iemand binnen het religieuze domein ook nog eens claimt 'de enige en absolute waarheid' in pacht te hebben, staan bij velen onmiddellijk de nekharen overeind. In dit sociaal-maatschappelijke klimaat is dit boekwerk geschreven, in de rotsvaste overtuiging dat er wel degelijk een hoogste waarheid is.

Na jaren geworsteld te hebben met ondoorzichtige en soms tegenstrijdig lijkende bijbelteksten, heb ik door intensieve studie en – naar ik in alle bescheidenheid meen – geleid door Gods Geest de filosofische diepgang en fundamentele wijsheid ervan leren doorzien. De Bijbel is een boek met een hoopvol perspectief voor de wereld, vol wonderschone poëzie en tegelijkertijd vol nare teksten over onrecht, geweld en oordeel. Maar dat moet ook, want zo is het leven nu eenmaal. De Bijbel is een realistisch boek, dat niets onbesproken laat. Toch is een aanzienlijk deel van dat boek ook voor mij nog 'gesloten', want een mens komt er nooit in uitgeleerd. Dat doet echter niets af aan mijn overtuiging dat Jezus Christus waarachtig God is, die in de gedaante van een mens naar de aarde kwam om zijn solidariteit met ons, verloren mensen, te betonen en ons de weg, de waarheid en het leven te schenken.

⁴ Hier op te vatten als de geloofsopvatting die de Apostolische Geloofsbelijdenis als uitgangspunt heeft, en niet moet worden verward met de ultra-orthodoxie, die naast deze geloofsbelijdenis een nagenoeg letterlijk interpretatie van de Bijbel voorstaat.

2. Boeddhisme en christendom, een eerste oriëntatie

Om christendom en boeddhisme goed van elkaar te kunnen onderscheiden, wil ik beginnen met een korte schets van hun historie en hun meest karakteristieke kenmerken. Voor een aantal lezers is dit wellicht bekend terrein, maar voor anderen misschien ook niet, wat het zinvol maakt om tenminste de hoofdlijnen te schetsen. Daarna komen ook enige filosofische begrippen die aan hun mens- en wereldbeeld ten grondslag liggen aan de orde. Het zijn aspecten die het onderscheidende karakter van beide geloofstradities duidelijk moeten maken.

2.1 Boeddhisme

Het meest fundamentele verschil tussen beide geloofstradities is dat het boeddhisme het bestaan van God ontkent. Het kent althans geen Schepper-God, geen goddelijke openbaring en geen genade. Het boeddhisme is dan ook geen religie in de klassieke zin van dat woord, maar een levensfilosofie. Het universum beschouwt ze als een oneindige cyclus van expansie en contractie, vergelijkbaar met de wetenschappelijke theorie van de uitdijing van het heelal na de oerknal en de implosie die ooit zal volgen.

Het boeddhisme kent drie hoofdstromingen, die na elkaar en in reactie op elkaar tot ontwikkeling zijn gekomen, te weten: het theravadaboeddhisme, het mahayanaboeddhisme en het vajrayanaboeddhisme, dat meestal tibetaans boeddhisme wordt genoemd. De grondlegger van het theravadaboeddhisme is de Indiase prins Siddhartha Gautama, zoon van de Shakya koning Suddhodana. Over het geboorte- en sterfjaar van Siddhartha Gautama bestaat onzekerheid, maar die zouden ergens tussen 480 en 370 v.Chr. moeten liggen. Hij groeide op in de riant en beschermde omgeving van het koninklijk paleis, maar nam daar afstand van nadat hij geconfronteerd was met de schrijnende armoede en ziekte onder de gewone bevolking. Hij trok zich terug in de natuur om te mediteren over de zin van het leven en de rol van het lijden daarin.

Na de staat van verlichting of het boeddhachap te hebben bereikt, nam hij de naam Shakyamuni (de wijze van Shakya) aan en begon met het geven van onderwijs, dat zich vooral richtte op methoden om bewustzijnsverlichting te bereiken. Dat is volgens hem namelijk de weg naar verlossing van al het lijden, de weg naar het nirwana. Die weg vereist intensieve en langdurige meditatie, die vaak meerdere levens in beslag neemt. Tijdens intense momenten van meditatie, kan men soms tijdelijk al een situatie ervaren van het loskomen van het aardse, door het wegvallen van fysieke grenzen, de zogenoemde satori-ervaring.

De door Shakyamuni gestichte theravada-stroming was primair gericht op het onderwijs aan monniken en kende een nogal elitair karakter. Met het welzijn van het 'gewone volk' hield hij zich niet bezig (zie 5.1).

Als reactie hierop ontstond in de eerste eeuw na Christus de mahayana-stroming, die zich wel op het gewone volk richtte en vooral gestalte kreeg door de werken van de Indiase filosoof Nagarjuna (150-249 n.Chr.). Hij wordt na Shakyamuni als de meest invloedrijke leermeester van het boeddhisme beschouwd.

De vajrayana- of tibetaanse stroming, ten slotte, zou medio vierde eeuw na Christus vorm hebben gekregen. Deze stroming kenmerkt zich vooral door mystieke en occulte elementen (zie 4.3). We kennen haar geestelijk leider als de dalai lama, maar een duidelijke grondlegger is niet bekend. Volgens een legende zou dat koning Suchandra van het mythische Shambhalarijk zijn geweest, die regeerde van 900 tot 876 v.Chr. Aan hem zou door een eerdere reïncarnatie van Shakyamuni (die immers vier eeuwen na Suchandra leefde) een filosofie zijn onderwezen waaruit de latere Kalachakra Tantra, ofwel de Tibetaanse 'Bijbel' is voortgekomen.⁵ Deze filosofie legt minder nadruk op de ascetische aspecten van het boeddhisme, wat haar populariteit onder westerlingen zou verklaren. De grote onderlinge verschillen tussen theravada- mahayana- en tibetaans boeddhisme wijzen op een zekere discontinuïteit in de boeddhistische filosofie, waarop ik later nog uitgebreid terugkom.

Het boeddhisme kent ook een aantal leerstellige problemen. Zo bestaat er onenigheid over het wel of niet bestaan van het 'ik', het 'zelf' of de menselijke ziel. Merkwaardig genoeg heeft de grondlegger van deze geloofstraditie, Shakyamuni, zich er nooit expliciet over uit willen spreken en is dit item tot op de dag van vandaag onderwerp van veel discussie onder boeddhistische filosofen. Want wie of wat reïncarneert er nu eigenlijk na de dood? Een ander probleem vormt het gelukzalige nirwana, waaruit niemand kan terugkeren en dat evenmin door goddelijke openbaring ooit haar geheimen heeft prijs gegeven. Wat is de belofte van Shakyamuni over een gelukzalig nirwana dan waard? Zie voor deze en andere problemen par. 5.7.

2.2 Christendom

In tegenstelling tot het boeddhisme gaat het christendom uit van het bestaan van een Schepper-God, die het universum op enig moment heeft geschapen. Of dit uit het 'niets' gebeurde (creatio ex nihilo), of door ordening van reeds aanwezige materie (oerstof), dan wel door een oerknal, laat ik verder buiten beschouwing. Toen God de mens schiep, was het zijn bedoeling dat de mens de schepping zou onderhouden (Gen. 2:15) en dat er een persoonlijke relatie tussen Hem en de mens zou ontstaan. Maar God wist in zijn voorzienigheid dat de mens zich vroeg of laat van Hem zou afkeren. De mens wilde zijn eigen weg gaan en weigerde op een zeker moment God te gehoorzamen, toen Hij hem verbood om te eten van de boom van kennis van goed en kwaad (Gen. 3:1-6). Daardoor werd de relatie tussen God en de mens verbroken, een dramatische gebeurtenis die we kennen

⁵ 'Kalachackra', nl.wikipedia.org, geraadpleegd 1 november 2020.

als 'de zondeval'. Een belangrijk begrip om te onthouden. Deze breuk in de relatie leidde ertoe dat God zijn zegenende handen van de schepping aftrok, wat tot rampspoed zou leiden voor mens én natuur (Gen. 3:16-19).

Omdat God de mens niet aan zijn lot wilde overlaten, besloot Hij hem 'middelen' aan te reiken om de relatie met Hem te herstellen. Zo gaf God hem de Noachitische wetten (Gen. 9:3-7), de Tien Geboden (Ex. 20:1-17), de offercultus (Lev. 1-7) en verkoos Hij het Israëlitische volk om in het navolgen van die geboden, tot voorbeeld te zijn voor de andere volkeren. Nadat bleek dat uiteindelijk niemand erin slaagde om zich consequent aan Gods wetten te houden en men daardoor veel schuld opbouwde jegens God, besloot Hij de mens een Verlosser, of Messias te sturen. Een Verlosser die de onaflosbare zondesschuld van de mens zal afkopen, waardoor alsnog verzoening met God tot stand kan komen. Tot zover heeft God dit alles door geïnspireerde profeten en dienstknechten laten optekenen in het Oude Testament, het eerste deel van de Bijbel.

Het tweede deel van de Bijbel, het Nieuwe Testament, gaat over de daadwerkelijke komst van die Verlosser, Jezus Christus, wiens taak in de inleiding al kort aan de orde is geweest. Dit Testament getuigt door de geschriften van de apostelen en hun metgezellen, van het leven van Jezus, zijn onderwijs, zijn wonderen, zijn kruisdood en opstanding. De overgang van het Oude naar het Nieuwe Testament markeert op fundamentele wijze de nieuwe relatie tussen God en mens en dient scherp in het oog te worden gehouden voor een juist begrip van Gods heilsplan. Dat is ook van essentieel belang voor, enerzijds een goed begrip van de geweldteksten in het Oude Testament en anderzijds het vreedzame karakter van het Evangelie in het Nieuwe Testament. Men zou hier (net als in het boeddhisme) ook kunnen spreken van een discontinuïteit, maar dan tussen het Oude en het Nieuwe Testament, maar dat is slechts schijn. De nieuwe relatie tussen God en mens, waarover we lezen in het Nieuwe Testament, is namelijk duidelijk aangekondigd in het Oude Testament, terwijl de latere filosofieën van het mahayana- en tibetaans boeddhisme, juist haaks staan op de theravada stroming van grondlegger Shakyamuni.

Net als het boeddhisme, kent ook het christendom een aantal stromingen, maar in de kern hebben die steeds vastgehouden aan de Bijbelse openbaring van één Schepper-God, die in Jezus Christus naar de aarde kwam om de mensheid te redden. Het in de derde eeuw opgekomen arianisme, dat de godheid van Jezus ontkent, is nooit tot een invloedrijke stroming uitgegroeid. De kerk van Jehova's getuigen is hier een voorbeeld van. Zij telt wereldwijd naar schatting acht miljoen leden, tegenover enkele honderden miljoenen orthodoxe christenen. Pas in de achttiende eeuw ontstaat onder invloed van de wetenschap en de verlichtingsfilosofie, binnen het protestantisme een vrijzinnige stroming, die het bestaan van een persoonlijke God en goddelijke openbaringen ontkent. Ze beschouwt de Bijbel en het persoonlijk godsbeeld slechts als een projectie van

menselijk denken. In deze visie is God niet veel meer dan een abstracte kosmische oerkracht, met wellicht een wil om te creëren; een 1e oorzaak of Demiurg zogezegd. Deze vrijzinnige stroming komt later nog nader aan de orde.

Nu moeten we er inderdaad voor waken om ons een te concreet beeld van God te vormen, want Hij is in zijn volle glorie onkenbaar voor ons mensen. Maar dat Hij méér is dan een onpersoonlijke oerkracht, blijkt uit zijn openbaring aan Mozes, aan wie Hij zich voorstelt met menselijke eigenschappen als: de Barmhartige, de Genadige, de Geduldige, de Trouwe, de Goedertierenheid, de Vergevingsgezinde en de Rechtvaardige. (Ex. 34:5-7). De God van de Bijbel, wil er zijn voor álle mensen, onze namen staan immers geschreven in zijn handpalmen (Jes. 49:16). En Hij wil niet dat iemand verloren gaat (Ez. 3:11 en 2 Pet. 3:9). Voor onze redding heeft Hij dan ook het ultieme offer gebracht, namelijk zijn eigen Zoon. De Bijbel zegt daarover:

Want God had de wereld zo lief dat Hij zijn enige Zoon heeft gegeven, opdat iedereen die in Hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft.
(Joh. 3:16)

Dit offer was noodzakelijk als plaatsvervangende genoegdoening voor onze zondesschuld. Waarom Jezus daarvoor moest opdraaien en God niet simpelweg onze schuld kon kwijtschelden, komt uitgebreid aan de orde in paragraaf 5.5. Zijn heilshistorische reddingsplan, dat ik hier in een notendop weergeef, heeft God geopenbaard in de Bijbel. Dit boek is weliswaar door mensen geschreven, maar geïnspireerd door Gods Geest, zodat we er op kunnen vertrouwen dat het ons de volle waarheid vertelt (2 Tim. 3:16 en 2 Pet. 1:21). Een God die zijn zoon offert voor de redding van de wereld, mag daar uiteraard ook wat voor terugvragen. En dat is dat we Jezus erkennen als onze Heiland en Verlosser. Wijs Jezus niet af, want alléén Hij kan u reinigen van alle zonden, zodat u weer toegang krijgt tot onze Schepper. Want niets dat onrein is kan tot Hem komen (Op. 21:27). In Jezus, die is opgestaan uit de dood, kunnen óók wij de dood overwinnen en eeuwig leven hebben (Joh. 11:25-26). Hij laat er geen enkel misverstand over bestaan dat verzoening met God alléén via Hem tot stand komt. In het Evangelie van Johannes zegt Hij namelijk:

Ik ben de weg, de waarheid en het leven. Niemand kan bij de Vader komen dan door Mij. (Joh. 14:6)

Voor degenen die alle religies als heilsweg beschouwen, omdat ze naar hun overtuiging allemaal op hetzelfde neerkomen, komt deze uitspraak van Jezus wellicht nogal provocerend over. Maar wie Jezus kent, weet dat Hij eerlijk en duidelijk is. Hij windt er geen doekjes om en bedient zich ook niet van wollige taal om de kool en de geit te sparen. In onze 'directe' omgangscultuur zou dat velen